

Stratejiya mucadeleyê kurdan ganî wina bo. Yew game ney eke yew mîlîm, tena yew mîlîm zî kewt destê kurdan ganî tawil bigîrê destê xo û aver şîrê. Yew mîlîm aver de bîyayîş yew mîlîm apey de bîyayîşî ra zaf başêr o.

Roşan LEZGÎN 2

Muzîsyen Mehmed Çapan: "EZ REWŞA MUZÎKÊ KURDKÎ HOL VÎNENO"

4

Mehmed Çapan: "Ez nika rewşa muzîkê kurdî hol vîneno, ez zaf şa beno. Hunermedî zaf bîyê, çeşîtê muzîkî zaf bîyê, muzîkê ma bîyo dewlemend. Her hunermend jû çeşît vano, wa vaco, wa zonê ma vacê, senî vanê, wa vacê. Pero bîn ra xora vatena her hunermendî cîya-cîya ya. Her kes goreyê xo vano. Ez bese nêkeno vace, filan kes çayê hen vano. Şar hunermendî veceno. Eger vatena hunermendî weşê şarî ameye, şar ey hunermendî pêgêno.

Muzîk de zaf ekolî estî, nê pêro jû dewlemendî ya. Ma de zî ganî zaf ekolî bibî. Tebîat de her çî vurîyeno, ma bese nêkenîme verba vurîyayîşî vinderê. Naye gore ganî ma muzîkê xo hertim aver berê. La ganî ma vatene û formê otantikî yê lawikanê şarî mevurnîme, ma hetê muzîkî de înan newe bikerîme. Vurnîyayene, newebîyayene henî yo. Tayê kompozîtorî estê ke lawikanê ma kenê zafvengin, ez naye zî jû karo zaf rind vînena."

Roportaj: Seyîdxan Kurij

13 Mintiqayî Şarî rê Qedexe yê

Goreyê beyanatê ke Waliyîya Dîyarbekirî roja 27 hezîrane 2012 de vila kerd, şaristanê Culemêrg, Dîyarbekir û Şîrnexî de, bi munasebetê ke tede tetbîqatê leşkerî virazîyenê û leşkeranê artêşa tirkan rê benê telîmgahê guleeştîşî, 13 mintiqayî şarê sivilî rê ameyî qedexe kerdene.

Koyê Cudî û koyê Heraqolî zî tede, mê mintîqa, ca û koyê ke koordinatê înan dîyayî, roja 6 temmuze 2012 ra hetanî 6 oktobre 2012, yanî tam hîrê aşmê germ û hamnanî şarê sivilî yê kurdî rê qedexe yê.

Ez rakewna roj wel û kul beno
Ez şîna, aşmî hako cilq beno
Merdîmiye manena her-kutikî rê
Ca û herinda camêrdan teng beno

Goştê camêrdan xag werîyayo
Panceyê cinîyan çewt dirîyayo
Rîyê kalan qehr ra şuwîyayo
Pîzeyê feqîran awe ra birîyayo

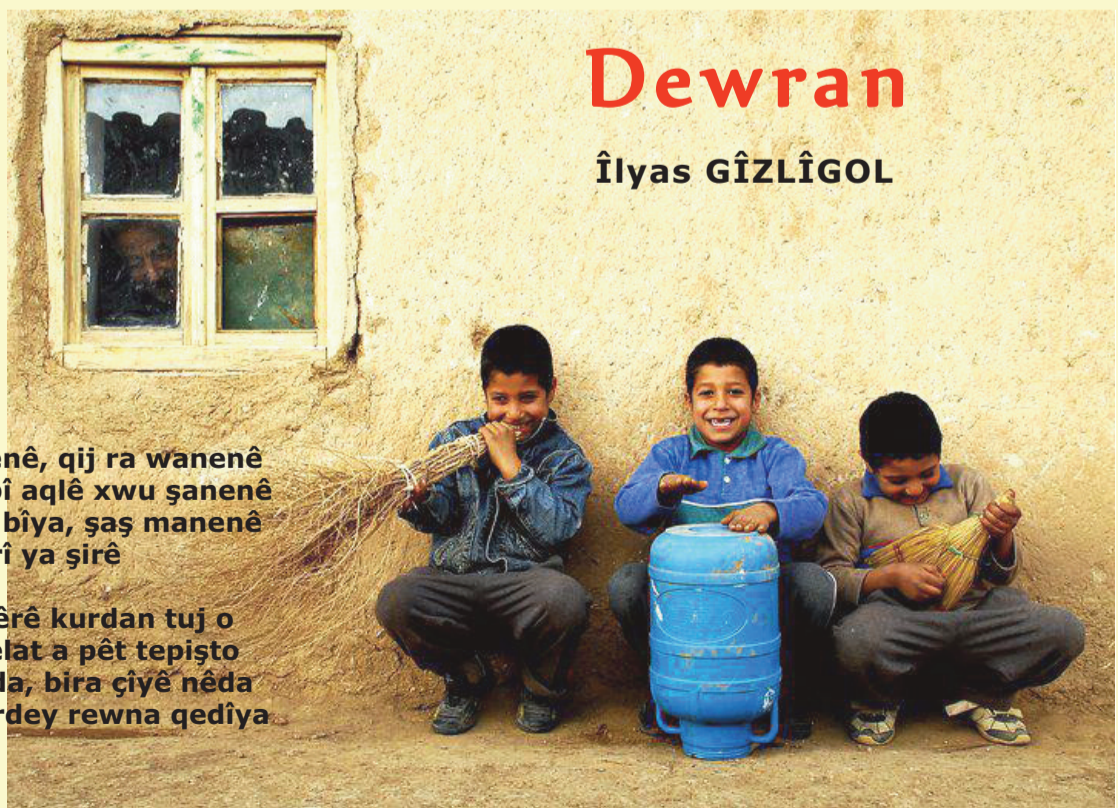
Gişte şîya şewa şîya çim ra
Destê cematî şîyo pey ra
Lacê xwu dano tey ra
Keynan kenê xwu ser ra

Wext û bext pîya ravêrenê
Xal û êganî rew pê ra benê
Yasîn û qulhuwela waniyenê
Mezel pere ya herîniyenê

Cinî zerrîya xwu wazena
Camêrd tim xasek wazeno
Na dinya tim lej ra germ a
Meşt zî bêbawan rê dewr o

Lej ra remenê, qij ra wanenê
Tirkî û erebî aqlê xwu şanenê
Pexiley zaf bîya, şaş manenê
Qayil ê zerrî ya şîrê

Wilay şîmşêrê kurdan tuj o
Destê ci welat a pêt tepîşt o
Ruhê xwu da, bîra çiyê nêda
Cayê camêrdey rewna qedîya

Dewran

Îlyas GÎZLÎGOL

EDÎTORÎ RA

Roşan LEZGÎN

Polîtîkaya mîlî ya tirkîan bellî ya: Hertim berzkerdiş û averberdişê tirkîtiye, mîyanê erdê Tirkîya de tirkkerdişê heme mîletanê bînan. Mesela, derheqê kurdan de, her metodî ceribnenê ke "kurdîtiye" puç bikerê; kurdan hemîne asîmîleyê tirkîtiye bikerê, îlaweten kurdanê elewîyan û êzîdîyan asîmîleyê musulmanîye bikerê. Na kerdene de, sey mîletî faydeyê madî û manewî yê tirkîan esto. Mesela, bi no qayde, vajîm ke kurdê Kurdîstanê Bakurî heme bibê tirk, otomatîkmen erdê Kurdîstanê Bakurî beno malê tirkîan. Xora zafaneyê karê giranî yê xizmetê tirkîan zî kurdî kenê. Bi no qayde, tirkî vera mîletanê bînan de hem hetê erdî/cografya ra hem hetê quwetê leşkerî ra hem hetê fikr, kultur û hunerî ra bineyna hêzdar benê. Polîtîkaya puçkerdişê kurdîtiye de; asîmîlekerdiş, mîyanê tirkîan de helnayîş û bitaybetî bêistîqrarkerdiş û deformakerdişê awanîya komelkî ya kurdan de tirkîan epey mesafe girawto.

Na polîtîkaya tirkîan nêvurîyena, nîyetê xo zî çin o ke bivurîni la dinya tim vurîyena! Herçiqas kurdê Bakurî esl, orîjînalîte û es-

tena xo ya tebîî ra zaf kewtê dûrî, bîyê xerîbê xo zî ancî kurdî û yew mucadeleyo zeîf yê kurdîtiye ke dereceyê edayêka turîstîke de dîyeno, tim estê.

Nika ma zanê û ha vînenê ke kurdê Kurdîstanê Bakurî se-se û pancas serrî yê ke mucadeleyê kurdîtiye danê. Labelê polîtîkaya xo caran muşexes nêbîya. Kurdî tam çî wazenê, ne ê bi xo zanî ne zî kes zano. Ma vajîm ke eynî merdim yan hereketê sîyasî yê kurdan, ge Kurdîstanê yewgîrewte û xoserî wazeno ge tena demokrasî û aşti wazeno.

Hetê kurdan ra yewna kemane zî no yo. Herçiqas bi hawayêko romantîk (şîirane) behsê neteweya kurdan û xerîteyê Kurdîstanî beno la kurdan hema zî sîyaseten xo û erdê xo tarîf nêkerdo. Gama ke merdim xo û erdê xo tam tarîf nêkero, mumkin nîyo ke xo nas bikero yan heqanê xo tam bizano. Naye ra girêdaye polîtîkaya merdimî zî şekl nêgêna û hedef zî muşexes nêbeno.

Her kes zano ke yew mîlet tewr sere de bi ziwanê xo beno mîlet. Dima erdo ke ser o ciwîyeno zî aîdê ê mîletî yo. Serê erdê xo de, bi ziwan û kulturê xo ke nasnameyê mîlî anê meydan, bi destê xo xoîdarekerdişê mîletî ganî esasê polîtîkaya mîlî teşkil bikero. Seba resayîşê hedefî zî, ganî mîlet hertim wayîrê stratejîyêk bo. Çîyo tewr muhîm zî no yo ke, yew mîleto bindest gama ke vera serdestanê xo de mucadele keno ganî

mucadeleyê xo yê eslî de tim zereyê xo de xo organîze bikero. Yanî ziwan, kultur, tefekur û nasnameyê xo yê mîlî; estena xo ya madî û manewî hertim bi destê xo, bi dînamîzmê xo yê zereyîni aver bibero.

Şeş-hewt serrî verê cû, gama ke na dewlete seba kursanê kurdî destûr da, sîyasetê kurdan qebul nêkerd, red kerd. Heta ke kursan ra ver, gama ke çapemenîye de kurdî serbest bîye, ancî sîyasetê kurdan red kerdbî. Oxro ke bi çapemenîye de serbestkerdişê kurdî û kursanê kurdî, kerd ke welat de mîyanê da-des serran de kurdîya nuşteki bi hawayêko muezem aver şiro. No proses de bi hezaran materyalê nuşteki yê ziwanî ameyî meydan; edebîyatê modern yê kurdî dewrêko zerrên ravîyarna. Ganî sey tespîtê sabîti merdim îfade bikero ke no averşîyayîş neke bi lebat û projeyê sîyasetî, esas bi hîmet, xeyret û mucadeleyê ferdî yê kurdperweran virazîya.

Eke çapemenîye de kurdî serbest nêbîyene, eke kursê kurdî serbest nêbîyene, ewro dera weçînîta nêameyene rojeve. Ê gamanê hurdîlekan na game xo dima arde. Dera weçînîta zî do perwerdeyê kurdî xo dima biyaro.

La perwerdeyê kurdî zî tena sereyê xo havile nêkeno, xelasa kurdî resmîkerdişê kurdî de ya. Kam gama ke kurdî bîye yew ziwan resmî, perwerdeyê kurdî a

game beno wayîrê manaya xo.

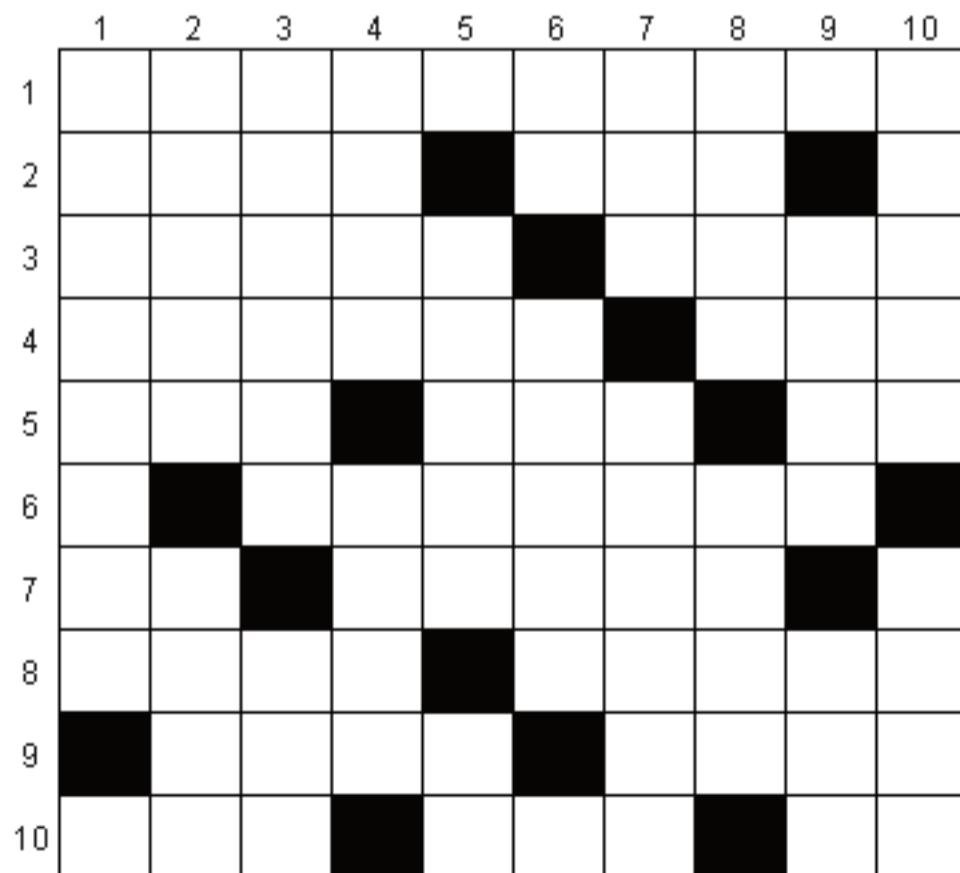
Hedefê ma resmîkerdişê kurdî yo.

Nika ke bi hawayêko resmî destur ameyo dayîş ke wendegehan de sey dera weçînîta kurdî bêro musnayîş û eke zaf teng bo zî amadekarîya kadroyanê kurdî beno, ma ewnêni ke sîyasetê kurdan ancî vera naye de red, protesto û boykot wazeno. Yanî vano ke wa kurdî na game ra îstîfade nêkerê! Qey?

Vano, "Kurs yan dera weçînîta tu çîyêk nîyê. Ma seraser perwerde wazenê." Sere de merdimî rê maqul yeno. La gama ke merdim nêzdîye ra bala xo dano sîyasetî ser ke warê ziwanî de wayîrê tu polîtîka, proje, plan û stratejî nîyo, ziwan tena pawîbê şarî û neferanê kurdperweran verdayo, coka na helwêste merdimî rê biguman yena. Qet nêbo samîmî û rastkêne nêna!

Stratejîya mucadeleyê kurdan ganî wina bo. Yew game ney eke yew mîlîm, tena yew mîlîm zî kewt destê kurdan ganî tavil bigîrê destê xo û aver şirê. Yew mîlîm aver de bîyayîş yew mîlîm apey de bîyayîşî ra zaf başêr o. Eke ma biewnîn rewşa xeterine ya kurdî ra, wendegehan de dera musayîşê wendiş û nuştîşê kurdî, sey dera weçînîta bo zî, gamêka zaf muhîm a. Ganî kurdî heme wayîr vejîyê û na game ra îstîfade bikerê. La esla qîmê xo pê nêarê!

X A Ç E P E R S

CORA-CÊR

- 1) "... Koyê Bîngolî" (Kitabê hikayeyan yê Deniz Gunduzî)
- 2) Herîre, pilola sûre - Raver,

eksê "apey"î

- 3) Awa soline - Beyntar, mabên, mîyan
- 4) Pêş, pêşîr (kincêka cinîyan)

Nameyê rojêk

- 10) Mintiqaya Ege yê Tirkîya de bajaro pîl - Madeyêko kîm-yewî

ÇEPA-RAST

- 1) "... .. Kangozade" (Mebusê Dêrsimî yo. Seba ke waşto Dêrsim zî Hereketê Şêx Seîd Efendîyî de ca bigêro tepîşiyayo û îdyom bîyo)
- 2) Bîber, bacik - Çimeyêkê banî
- 3) Mêneb, dunike, bano peyên - Pêxamberêk
- 4) Seserra 20. de şairêko fransîz (Şîirêka xo ya namdare: Çimê Elsa) -Ellah,

Homa, Rebî

- 5) Hûmarêk - Şad, keyfweşi - Sembolê bromî
- 6) Çîyo ke ameyo elawitene/elawitîş
- 7) E, belê - Nêweşîya gonîkê-mîye/gonîşenîkîye
- 8) Şan, mexreb - Kêran, cisir
- 9) Berey, eksê "rew"î - Zad, heb
- 10) Beyntarê teştareyî/peroşî û şanî - Awke -Sembolê erbî-yûmî

- Qarixê, şiqe, tej

5) Îdî, roja şêne - Mîyanê "pîyare"yî

6) Zemîro

ragêraye/rexogêraye - Keso ke nêweşîya xo esta, keso ke weş nîyo

7) Ralewîyayîş, tavr, hal-hereket - Çîyo ke ameyo nimitene/nimitîş

8) Yadin Paşa, "Zaza ..."

- Çîyo ke pê kewanî erzîyeno

9) Elbike, kulenge -

Cewabê Hûmara Verêne

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	M	U	N	Z	U	R	Ç	E	M	
2	Î	R	A	N		N	A	S	I	R
3	Y	A	R		P	A	L	A	N	E
4	A	N	A	N	E		I	S		Y
5	R	Û		Î	N	A	N		P	A
6	A	S	A	Y	Î	Ş		A	Î	
7	N		D	E	R	M	A	N		K
8		W	I	T		A	D	A	R	E
9	V	E	R		Î	N	E		O	S
10	A	R		E	C	E	M	Î		K

Unîversîteya Artuklu Malimanê Kurdî Perwerde Kena

Unîversîteya Artuklu ya Mêrdînî 500 tene malimanê dersa kurdî (kurmanckî û kirdkî) perwerde kena.

Goreyê îlanê ke keyepelê unîversîte de weşanîyayo, dewreyê perwerdeyî yê 2012-2013 de 500 namzedanê malimîye çarçewaya lîsansê berzî yê Beşê Ziwan û Edebîyatê Kurdî de bigîro û bê ke tezê qedînayîşî biwazo, ê ke mezun bibê do sey malimê dersa kurdî (kirdkî û kirdaskî) ya weçîna serrêna wendegehan de bêre tayîn kerdene. Yanî goreyê nê prosesî ra wendegehan de dersa kurdî sey dersa weçîna dewreyê perwerdeyî yê 2013-2014 de dest pêkena.

Kesê ke fakulteyanê perwerdeyî ra Malimîya Ziwan û Edebîyatê Tirkî, Malimîya Zanayîşanê Sosyalî û Malimîya Tirkî ra mezun biyê, ancî fakulteyanê fen-edebîyatî ra zî ê ke beşê Ziwan û Edebîyatê Tirkî û beşê Lehçeyê Hemdemî yê Tirkî ra mezun biyê şênê muracat bikerê. Mezunê nê her di fakulteyanê peyênan îlaweten do dersa formasyonê

pedegojî zî bivînê.

Ê ke fakulteyanê teberê Tirkîya de wendo zî şênê muracat bikerê la ganî mustewîya dîplomaya înan hetê Dezgeyê Perwerdeyê Berzî ra bêro tesdîq kerdene.

Kesê ke nê fakulteyan ra mezun ê, seba ke

bişênê muracatê namzedîya malimîya kurdî bikerê, ganî puanê înanê ALESî 55 û notê înanê dîploma zî 60 ra cêr nêbo. Ganî her di lehçeyanê kurdî ra yan kurmanckî yan kirdkî (kirmanckî, zazakî) baş bizanê.

Muracat rojanê 25-27 temmuze 2012 de beno. Îmtîhanê nuşteki do roja 28 temmuze de bibo. Netîceyê îmtîhanî do roja 03 tebaxe 2012 de îlan bibo. Qeydkerdişê namzedanê malimîye zî do miyanê rojanê 06-31 tebaxe de viraziyo.

Seke yeno zanayîş, hukmatê dewleta Tirkîya qerar girewt ke wendegehan de, destpêk de sinifanê 5, 6, 7 û 8. de dersa ziwanê kurdî sey dersa weçîna bêro dayîş. Eke wendegehêk de tewr tay 10 yan 12 wendekarî teleb bikerê ke ê wazenê dersa kurdî yanî her di lehçeyanê kurdî ra kirdkî yan kirdaskî bimuse, do seba ê wendegehî malimêk bêro tayîn kerdene û eyen sey musayîşê îngilizkî, dersa musayîşê kurdî bigîrê.

Kanalê KNN Dîyabekir de Buro Akerd

Kanalê televîzyonê KNN (Kurdish News Network: Tora Xeberanê Kurdî) ke merkezê xo bajarê Silêmanîye yê Kurdîstanê Başûrî de yo, Dîyabekir de buro akard.

Goreyê melumatê ke berpîrsîyarê buroyê kanalê KNN yê Dîyabekirî Mesûd Zîlanî dayî, KNN kanalê yewin yê kurdan o ke tena xeberan û programanê munaqeseyanê siyasî yê rojanyan pêşkêş kenê.

Mesûd Zîlanî va: "Heme bajaranê Kurdîstanê Başûrî de buroyê kanalê KNN estê. La na reya verên a ke teberê Kurdîstanê Başûrî de yew buro abeno. Ma wazenê kurdanê Bakurî û kurdanê Başûrî rojevê yewbînan ra xeberdar bikîn. Ma destpêkê gulana 2012î de Dîyabekir de buro akard. Nika ma tiya ra bi nameyê 'Rûmal' yew programê zindî pêşkêş kenê. Hedefê ma

no yo ke ma derheqê cuya sosyalî, tarîx, kultur, folklor û erjanê neteweyî yê kurdan û Kurdîstanê Bakurî de zî programan virazîn."

Derheqê prensîbê weşane yê KNN de zî Mesûd Zîlanî va: "Herçiqas KNN nêzdîyê hereketê Goranî bo zî ma sîyasetê zereyî yê kurdan de bêteref ê. Meseleya neteweyî ya kurdan de ma terefê milletê xo yê. La karê çapemenîye de ma girêdayeyê exlaq û prensîbanê çapemenîye têtewgêrenê."

KNN ra ver Kurdîstan Tv ke nêzdîyê PDK yo, Gelê Kurdîstan ke nêzdîyê YNK yo û Sipêde Tv ke vengê hêzê îslamîstanê Kurdîstanê Başûrî yo û merkezê înan Kurdîstanê Başûrî de yo, Dîyabekir de buro akard. Nê her çar televîzyonê kurdan bi lehçeyanê kurmanckî û sorankî weşane kenê.

Rojhelat de Gola Zirêwarî Bena Ziwa

Gola Zirêwarî ya Kurdîstanê Rojhelatî ke şarîstanê Merîwanî de ya, bêtedbîriya dewleta Îranîra bena ziwa.

Goreyê tespîtê ke 2007 de amebî kerdene, Gola Zirêwarî miyanê sînorê siyasî yê dewleta Îranî de gola 23. ya ke awa xo şîrin a. O wext amebî tespît kerdene ke dorûverê na gole de 97 tewirê teyrûtur, 32 tewir heywanê memikîni, 13 tewirê kerm û kêzan û 100 tewir ra vêşêr nebatî estbî.

Gola Zirêwarî seba ke cayêko muhîm yê seyrangehî yo, serrewext bi sehezaran turîstî zere û teberê Îranî ra yenê dorê gole de wextê vîyarnenê. La dewleta Îranî seba pawitişê tebiyetê na gole tu tedbîr nêgêna, coka awa gole ver bi ziwabîyayîşî wa şina.

Ferhengek

bandur (n): etki
beş (n): bölüm
bol: zaf
cu (m): yaşam
çekerdiş (n): atmak
dêmdayene (m): devirme
destpêk (n): başlangıç
deza (n): amcaoğlu, kuzen
êgan (n): yeğen
helnayîş (n): eritme

helwêste (m): tavir, duruş
hêz (n): güç
keyepel (n): web site
kurdîtiye (m): Kürtlük
lej (n): kavga, dövüş
meşte (n): yarın
perwerde (n): eğitim
proses (n): süreç
puçkerdiş (n): çürütme
rewşe (m): durum
wendegeh (n): okul
xasek, -e: güzel
xeter, -e: tehlike

Muzîsyen Mehmed Çapan: "Muzîk Teyna Tangir-Tungir Nîyo"

Seyîdxan Kurij: Mehmed Çapan kam o?

Mehmed Çapan: Ez Dêrsim ra wo, 1945 de amo dinya. Dewa ma heta Mamekiye de ya, la ha Mêzgîrt ser de. Ma kirmancî qisê kenîme. Maya mi piyê mi milkê xo çînê bî, ma maraba biyemî. Ez mîyanî feqîriye de biya pîl. Ez dima şîyo mekteb, mi lîse wende. Ez şîya unîversîte la mi unîversîte nêqedîna, caverda. Perê ma çînê bî, ma feqîr bîme. O sevet ra mi malîmîn girewt, şîya dewi de malîmîn kerde, xêlî serrî mi malîmîn kerde.

Seyîdxan Kurij: Ti eşkenî hikayeya xo ya dest bi kerdişê karî muzîkî qal bikerî?

Mehmed Çapan: Ez wext ke doman biya, mi ke tomir (tembur) diyenî, ez perayîne ra. Mi tomir ra zaf hes kerdî. Yanî wextê domanîni xo de tembur cînitênî. Uza ra dima o wext tayê hozanî wertê dewon de fetilîyênê, înan ra jû Dawut Sularî bi. Wertê ma de kermane cinitênê, Ap Silêman (Silo Qiz) bî, sobîna merdimî biyî ke tomur cinitênê. Ez hama doman biyo, hetî muzîkî ser qelbê mi estêne. Ez lîse de biya, malimê muzîkî nota da musnayîş. Karê mi yê muzîkî gam bi game aver şî. Mi dime ra Ruhî Su nas kerd. Ez tim vana di piyê mi estê. Jû piyê mi piyê mino biyolojîk o, bi maya min a ez arda dinya. Piyê mino bîn Ruhî Su yo. Ez İstanbul de xêlê serrî Ruhî Su het menda, ey het muzîk ser gurîyaya. Uza ra tepîya mi 1985 de welat terk kerd, ez şîya Yunanîstan, hîrê serrî uza de menda, dima ra amûne Almanya. Ez Almanya de bajarê Stuttgart de hem gurîyawa hem zî şîya mekteb. Mi mektebê muzîkî de muzîk wende. Mi tîya de teorîya muzîkî wende. Muzîk ke vana, nota ya, hunerê vengî yo.

Lawikî ma zaf weş î, zaf weş î, şima ra se vazîme... Wext ke merdim ebi serrûn a muzîk wend, naye vînenê. Muzîk teyna tangir-tungir nîyo. Hunermend ganî ebi zanaye (bilinçli) muzîk virazo, klamûn ebi zanaye vazo.

Seyîdxan Kurij: To Ruhî Su senî nas kerd, şima piya se kerd?

Mehmed Çapan: Ez dewe Mêzgîrt Muxinde de malîme bîme. Jû roje jû olvazê mi ame çê ma, mi rê jû kasê ard. Mi kasê kerd ci ke bizanî no Ruhî Su kam o. Vengo henîn o ke to ra se vazî, dinya qafika mi ra amê, şîy. Dima ra mi doz kerd ke no merdim İstanbul de maneno. Mi dilekçê xo da, mi va ez wazena şîyerî İstanbul. Tayîna mi vacîya ez şîya İstanbul. Ez uza de şîya Ruhî Su dî, ey ez girewta wertê koroyî.

Seyîdxan Kurij: Kam serrî biy?

Mehmed Çapan: 1974-75 bi. Mi xêlê wext tomir-momir necînitênê. Mi reyna uza de dest ci kerd tomir cinit. Mi hîris serrî cuwa pey

Mehmed Çapan û Seyîdxan Kurij

bese kerd muzîkî aver berî. Wertê şarî de hende muzîsyenî zaf holî estî, la îmkani xo çîn ê. Ruhî Su verî dera şanî dayêne ma. Yanî merdim vengê xo senî şuxulneno, ma naye musayênî. Ancî Ruhî Su kilamê şarî, yanî kilamê ke wertê şarî de vaciyênê, nê kilamûn ser gureyênî. Ma waştênê bimusî ke nê kilamî se vanê, nê klamûn de çi esto. Ma korro de 40-45 gencî bîme. Wertê ma de Sumeyra bî. Sumeyra dima Almanya de bi ardimê Huseyîn Erdemî jû kasêto kurdkî vet. Ma her cayê Tirkîya de konser dayênê. Ruhî Su kilamî wertê şarî girewtênê. Wazena wa kam tirkî bo, armenîkî bo, kurmanckî bo, zazakî bo, yunakî bo ferq nêkerdênê. Wext ke mi ci rê zazakî vatênê, pereyîne ra. Ey kilamî şarî girewtênê, la sey şarî nêvatênê, sey Davut Sularî, sey Weyselî, sey Mehsunî nêvatênê. Ey newe ra jû rîtm, jû biçîm dayênê kilamûn. 20 êlule 1985 de Ruhî Su şî heqîya xo, mi kî welat terk kerd.

Seyîdxan Kurij: To qasetê xo yo verên çi wext vet?

Mehmed Çapan: Ez wexto ke Muxinde de malîm biya, mi wertê şarî ra kilamî top kerdî. O wext Almanya ra jû olvazê mi ame çeyê ma. Mi xêlê kilamî dayê ey, êy nê kilamî girewtî, berdî Berlîn. Ez ke amûne Almanya, mi kasêto xo yo verên 1991-92 de tîya de vet. Mi heta nika hîrê kasêti vetî. Serrê mi vîrenê, la ez hama hol a, ez hama vano. Ez bese keno tirkî zî vace, bese keno yunankî zî vace, la nêvano. Ez wertê ma de tirkî vano, la kasêto de tene ebi zonê ma, ebi zone ma... Hende merdimê ma, hende olvazê ma, hende humetê ma ke no sevet ra şîye, ganî zonê ma vîn nêbo. Mi hende bese kerd, ez wazeno ebi zonê ma kilamûnê ma vace.

Seyîdxan Kurij: Ti muzîkî xo senî tarîf kenî?

Mehmed Çapan: Ez muzîk de rêça Ruhî Su, êkolê ey teqîb kena.

Yanî ez kilamûnê şarî gena, ruhê înan yê otantikî nêxeripnena, qalûnî înan nêvurnena, la înan newe ra aranje keno. Ez newe jû biçîm dana kilamûn, vengê xo goreyê ilmê muzîkî şuxulnena. Mi muzîkî ser o wendo, ez perwerde biya. Ez kilamûnê şarî sey jû hozano perwerdebîyayeyî waneno. Êkolê muzîkî çi beno wa bibo ganî zereyê ey de şar bibo. Bê şarî muzîk nêbeno.

Seyîdxan Kurij: To çi wext dest bi topkerdişê kilaman kerd?

Mehmed Çapan: Mi serrûnî 1971-72 de dest ci kerd wertê şarî de kilamî û sanikî top kerdî. Mi zaf sanikî zî top kerdê, la zafê kasetê mi werte ra biyî vîn şîyî. Ez hîna zaf kilamûnî şarî vano, la tayê kilamî zî mi nusnayê. Sey mîsal Duzgin Bava, Daye Daye, mesela Seyîde, Ela Ela vatenê min ê.

Seyîdxan Kurij: Tayê parçeyî to estî ke biyî hît, yanî zaf biyî meşhur, zafe hozanî bîn zî nê kilamanî to vanî. Sey mîsal "Daye Daye", "Duzgin Bava". Tu nê kilamî senî virastî? Ti eşkenî behsê hikayeya nê kilaman bikerî?

Mehmed Çapan: Kilama "Daye Daye" mi maya xo ser nusna. Mi verê vatib, maya mi û piyê mi zaf feqîrî biyê. Wexto ke piyê mi merd maya mi tene mende, bêwaxar mende. A amê İstanbul, amê mi het, la aye nêwaşt İstanbul de bîmano. Halê ma zî hol nêbi, meaşê mi ma rê nêvetênê. Daye mi ma het de rehet nêkerd. Aye nêwaşt nê serran ra pey welat ra dûrî bîmano, va, "Memo, mi biruşne Mêzgîrt, ez wazena şêre welat, şêre lewê birayê xo." Naye ser mi maya xo şawitê Mêzgîrt, lewê xalê xo. Maya mi şî, la çend hefteyî cuwa pey uza de merde. Wexto ke mi eşnawit ke maya mi merda, ez zaf decaya. Mi na kilame nuşte ke ez hem derd û kulê maya xo hem zî derd û kulanê pêro mayan biyarî zon. Na gama verêne bî, Xizir bo, nayê ra dima mi dest ci kerd lawikî bînî nusnayî. Demek ke şarê ma

mayanê xo ra, welatê xo ra, zonê xo ra hes keno. No sevet ra na lawike ra zaf ame hes kerdene.

Seyîdxan Kurij: Kilama "Daye Daye" reya verêne Nîzamettîn Ariçî va. Na kilame senî kewte Nîzamettînî dest?

Mehmed Çapan: Mi to ra vatib ke jû olvazê mi Berlîn de bi. No olvaz İstanbul de zî ame çê ma. Ey na lawike zî girewte tê berde. Heme lawikê mi kewtî Mustafa Duzgunî dest, kewtî sobîna merdiman dest. Nîzamettîn uza ra na lawike girewte û kasetê xo de va.

Seyîdxan Kurij: Pekî lawikê "Duzgin Bava"yî senî vecîya orte?

Mehmed Çapan: Mi "Duzgin Bava" Yunanîstan de nuşt. Wê Atîna de bi nameyê İmmîtos jû ko esto. Ez Atîna de biya, la cîneka mi, domanê mi İstanbul de mendîbî. Ez welat ra dûrî bîme, tena bîme, welat kewtênê mi vîr, mereq keno, doman kewtênê mi vîr, zon nêzana. Ez zaf teng biyo teng, mi xo da piro şîya ko. Mi ê koyî ser de "Duzgin Bava" ard werte. Mîyanê şarê ma de, cemûn de "Duzgin Bava"yî ser o lawikî vacîyayêne, la na lawike mi nusnaya û reya verêne mi kasetê xo de wende.

Seyîdxan Kurij: Lawikê "Daye Daye" hozana yunane Maria Farandurî zî wanena.

Mehmed Çapan: Belê, Maria Farandurî lawika "Daye Daye" wanena. Berlîn de jû olvazê mino kompozîtor esto, ey na lawike daya Farandurî. Ey xebere da mi. Mi wexto ke Farandurî ra "Daye Daye" goş da, hesirî kewtî çimê mi. Farandurî ebi zonê ma zaf rind wanena.

Seyîdxan Kurij: Ti jû otorîteyê muzîkî yî. Ti nika rewşa muzîkî kurdkî senî vanenî?

Mehmed Çapan: Ez nika rewşa muzîkê kurdkî hol vînenê, ez zaf şa beno. Hunermedî zaf biyê, çeşitê muzîkî zaf biyê, muzîkê ma biyo dewlemend. Her hunermend jû çeşit vano, wa vaco, wa zonê ma vacê, senî vanê, wa vacê. Pero bîn ra xora vatena her hunermendî cîya-cîya ya. Her kes goreyê xo vano. Ez bese nêkeno vace, filan kes çayê hen vano. Şar hunermendî veceno. Eger vatena hunermendî weşê şarî ameye, şar ey hunermendî pêgêno.

Muzîk de zaf êkolî estî, nê pêro jû dewlemendî ya. Ma de zî ganî zaf êkolî bibî. Tebîat de her çî vurîyeno, ma bese nêkenîme verba vurîyayîşî vinderê. Naye gore ganî ma muzîkê xo hertim aver berê. La ganî ma vatene û formê otantikî yê lawikanê şarî mevurnîme, ma hetê muzîkî de înan newe bikerîme. Vurnîyayene, newebîyayene henî yo. Tayê kompozîtorî estê ke lawikanê ma kenê zafvengî, ez naye zî jû karo zaf rind vînena.

Apê Mi

Mela Eyub QIZILAXACÎ

Apê mi, nameyê xo Hecî Şêxo, se û des serrî emrê xo bi. 2007 de şî rehmet. Emrê xo de qet nêşîbi doktor. Mergê xo ra di serrî ver prostat ra emelîyet bibi. Vateyê ey û qîsayê ey zaf weş bîy.

Rojêk, ez verê berê înan ra derbas bîyêne. Apê mi zî uca de palana herî de xebitîyayêne. Mi selam da ci û ez derbas bîya. Veng da mi:

"Mela Eyub, na palana herî senîn a? Rinda yan xirab a?"

Mi ra vatêne "mela" û mela-yan ra zaf hes kerdêne. A game karê mi zî ecele bi. Ez ewnîyaya palane ra û mi va:

"Apo na palana şîma ya? Şîma ça ra arda?"

Wexto ke mi va, mi hîna ferq kerd ke qîsaya mi xelet a; mi da ra, ez şîya. Mi va hîna apê mi ferq nêkerdo, ez xo sapi bikî wa çîyêk nêvajo. Ez binêk kewta dûrî, mi dî pey ra veng mi da, va:

"Mela Eyub, na palana ma nîya, ê herî ya!"

Ez bîya sur û mor, mi sere kerd xo ver û ez kewta dûrî.

***

Rojêk, esker şîno yew dewe ke apê mi zî uca de beno. Miletê dewe terseno. Apê mi vano, "Şîma çi tersenê!" Yew rutbeyin yeno miletî ser. Milet yeno pêser, telikan sereyê xo ra vejeno, destan ver de girê dano. Apê mi zî cayê xo de rehet vindeno. O rutbeyin apê mi ra vano:

"Ti kamcîn dewe ra yî?"

"Ez filan dewe ra ya", vano apê mi.

"Şîma zaf nan danê qîcanê koyî" vano rutbeyin.

Apê mi zî vano:

"Temam, ma nanê ardan danê ci. La inê (nê) sîlehan kam dano ci? Pê nanî ney, pê sîlehî da-waya xo kenê!"

Wexto ke apê mi wina vano, rutbeyin sere keno xo ver ra, vano:

"Ti zî heqlî yî!"

***

Dewê dormaleyê ma hewt dewî bîy. Ameyêne birrê dewa ma ra kolî berdêne. Dewijê ma zî yenê pêser, sond wanenê vanê, ma kamî bivînê, barê ey nanê ro!

Apê mi zî yeno mezraya ma. Hîna nêresayo mazra, ewnîyeno ke çend kesan birrê ma ra kolî bar kerdê, hê cor de yenê. Şîno vernî. Ewnîyeno ke qîjkek ê. "Ez se bikî, ma dewijan sond wendo, ez gere barê şîma ronî" vano. Ê tutî rica kenê. "Şîma mi na dîrege ra girê bidê, hema şîrê" vano apê mi. Ê vanê: "Ti extîyar ê, ma çi qayde to girê danê?" "Lawo mi sond wendo, yan şîma mi girê danê yan zî ez barê şîma nana ro!" vano apê mi. Ey girê danê û şînê. Lajê apê mi yeno ewnîyeno, vano: "Bawo in (no) çi yo, kamî ti girê

dayî?" O zî vano hal û mesele wina yo. Dezayê mi zî huyeno, ey keno a û yenê keye.

***

Sere 1993 bî. O zeman, gama ke esker biameyêne dewan, her kes sey harguşî perpitîyayêne.

Rojêk, hela nimajî bî. Zaf esker amebî dewa ma. Xeber şawit dewijan ra, va, bêrên (bi-yerê) pêser, qomutanê tugayî ameyo. Ez o wext qij bîya, 12 serrî bîya. Ez zî şîya. Extîyaran ancî telikê xo vetîbî, destî ver de girê dabî. Qomutanê tugayî qisey kerd va: Şîma çira xeber nêdanê ma? Metersê, kam ame se şîma xeber bidê ma, ma ca de resenê.

Milet

zî, tersê xo ver çew qisey nêkeno.

O are, qîcan yew paketê awa meyweyan ke eskerî awa ci werdîbî veng kerdîbî, pif kerd û teqna. Senî ke vengê teqî ame, eskeran sîlehê xo girewtî, her yew çîka û rema. Milet sey tura mîyanê awe recifîyayêne.

Apê mi şî verê qomutanê tugayî û va:

"Qey ti ma ra vanî metersê? Çira ti vengê na teqî ra tersayî?" Qomutanê tugayî bi sur û mor, va:

"Ê ma ters nîyo, tedbîr o."

Hîkayeya Koyê Marî

Pala MUSLIM

Koyê Marî Çemişgezek de rojawanê Çemê Taxarî de, mintiqaya eşîra Qocan, Semikan û Resikan de koyêdo berz o. Hamnan zaf honik o. O rî ra dewê derûdor-meyî şonê uca de wareyê xo nanê ro.

Vanê, zemanê verênî de wextê wareyan bîyo. Milet endî (êdî) bar keno, dewe ra şono ware. Oba şîya, Koyê Marî de wareyê xo no ro. Wayîrê çê-yeyî (keyeyî) şono mîyan (mêşnayan) ver, peşewe mîyan çirayneno. Qefelîno. O rî ra peroj (mîyanroj) ra tepîya cemê şanî veyvika çêyeyî şona mîyan ver. Domanê (tut) xo yo gijkek verarde de beno. Vey-

vike domanê xo cena (gena) piştîya xo, şona mîyan ver.

Veyvike ware ra kewena dûrî. Mî max bîyê, çerenê. Doman piştî de, veyvike şona ke verê mîyan açarno. Hende

seyr kena ke çi seyr bikero! Marêdo girsî vernîya aye de sereyê xo berz kerdo vindeto. Veyvike xo şaş kena. Mar ejderha beno. Veyvike seyr kena ke endî nêreyna ra (nêxelîsîyena); mar hem aye hem kî (zî) domanê aye qult keno; çare çin o.

Veyvike veng dana Heqî (Homa) vana:

- Ya Heq, hem mi hem domanê mi hem kî nê marî bike kemer!

Duaya veyvike ca de qebul bena. Hem mar hem kî veyvike bi domanê xo wa benê kemer. No kemer hona (hîna) kî Koyê Marî der o. Zaf serrî ser ra vîyartê ra. O rî ra şikîyo, texprîb bîyo.

Pîlanê ma vatêne, eke mar çîçikê bizan û mîyan gaz keno, ê kemerî ra vîçê parçe bierzê zereyê awe, çayo ke marî gaz kerdo, bikerê uca ra. Ci rê rind yeno; derman o.

Apê mi zî va:

"Nameyê tersî çi wext ra bîyo tedbîr?"

Qomutanê tugayî ewnîya ke apê mi de baş nêkeno, nişt erebeyê xo û şî.

***

Wexto ke Qanunê Şewqa vejî-yeno, apê mi muxtarê dewa ma bîyo. Her kes tersê xo ver şewqa dano xo sere. Nameyê xo Hecî Hemîd, yew dewijê ma beno. O û apê mi hem zaf yew-bînan ra hes kenê hem zî reqabet kenê. Sey Hecîwat û Qeregozî! Zemanê înan de mîlet hîna zêde eskerî ra terseno.

Apê mi vatêne:

Ez û Hecî Hemîd, ma ronîşte bîy. Esker ame dewe, ma zî vera ekserî şîy. Şewqa sereyê mi ra bî, yê Hecî Hemîdî ra çin bî. Ma talde ra vejîyayî. Wexto ke eskerî ma dîy, Hecî Hemîdî şewqa sereyê mi ra kerde, naye sereyê xo ra. Esker zî ewnîyeno ma ra. Ez nêşkaya şewqaya xo Hecî Hemîdî ra peyser bigerî. Ma şîy nêzdîyê ekserî. Ma hîna nêvato şîma xeyr ameyê, şewqa sereyê Hecî Hemîdî ra girewte, cor de naye sereyê mi ser. "Muxtar, sen ne bîçîm muxtarsin, Ataturk soylemiş, sen takmiyorsun ama vatandaş takiyor!" va. Hecî Hemîdî zî va: "Walla komutanım, ben de her gun soyluyorum ama takmiyor."

Ma zî vatêne:

Apo la to şewqaya xo sereyê Hecî Hemîdî ra bivetêne.

Ey zî vatêne:

La ez qasê şîma bîaqil nêbîya! Ma senî talde ra vejîyayî kewtî verê çîmanê eskeran, ey hema şewqaya mi girewte!

Ho Serê Ziwanê Min a

Yew merdim şîno dewleta tirkan rê eskerî keno, yeno dewa xo. Dewijan ra vano, "Ez tirkî musaya". Dewijî zî ey ra vanê, "Dê ma to ra çend çîyan pers bikerê, dê ti zanî nî (yan) nêzanî." O zî vano, "Bipersî."

Dewijî vanê, "Manga ra vanê se?"

O vano "înek."

Dewijî vanê, "Herî ra vanê se?"

O vano "eşek."

"Dîk ra vanê se?"

O vano, "horoz."

Îna (wina) çend çî tira persenê. O zî cewab dano. Dora peyêne, dewijî tira vanê "Gî ra vanê se?"

O vano, "Înkey (nika) ho serê ziwanê min a, la nêyeno mi vîr."

Arêkerdax: **Usman KILIÇ**

MOST!

Murad CANŞAD

Nê serranê peyênan, hepis-xaneyan de embazê ma hîna zêde bi zîwanê xo eleqedar ê. Wanenê, qisey kenê, êyê ke eşkenê dest benê qeleme.

Ma ca-ca mîyanê xo de koman ronanê; wanenê, qisey kenê, tayê çîyan mişewre kenê. Mişewreyê ma çîyanê pratikan ser o yo. Xora ma giraniye danê çîyanê pratikanê sivikan ser: Wendiş, fehmkerdiş û qiseykerdiş...

Ma ca-ca tayê qaydeyanê sivikan bimusê û bimusnê zî zêde gramerî ser o nêvindenê. Gramer, term û termînolojîyê ci embazanê ma rê giran yeno. Çimê xo ci ra terseno. Çîyo tewr basît bîle bi nameyê gramerî beno çîyo tewr zor û zehmet.

Yewna çîyo ke çimê embazanê ma ci ra terseno, ziwano meheli yo. Psikolojîyo winasî peyda bîyo ke, verê, vanê ma qet û qet fekê yewbînan fehm nêkenê. Wina qeneat ardo ke ê bincaran nêşkenê fekanê mintiqayanê bînan fehm bikerê. Ez vana no psikolojî mîyanê heme şarê ma de esto; averberdişê ziwani de astengo tewr pîl o.

Embazê ma pêro hema-hema bi nê psikolojî dest bi dersan kenê. Hetêk ra hes û hewes hetêk ra no psikolojîyo xidar...

La mîyanê yew-di dersan de çimê xo bi şayîye beriqîyenê ke hê zîwanê yewbînan ra fehm kenê! Seke çîyêko newe kifş û îcad kerdo, keyfê xo yeno! Zerriya xo bena pirepir, sey doma-

nekan/tutekan benê şad. Nafa zî dest pêkenê, bi fekê yewbînan lex û luxan kenê!

Ê psikolojîyî ra ke xelisîyayî; ya, vanê, fekê xo tewirek (cîya) o la fehm beno.

Problemê fekan hel beno, yewna problem dest pêkeno ke o hebêna giran o.

Embazê ma doza fekê dewa xo kenê! Tespîtkerdişê formo standard ê çekuyan de "Qey mintiqaya ma esas nêgirewta?" vanê. Ê her kes pesnê mintiqaya xo dano ke zîwan û kulturê kirmancîye/zazayîye se mintiqaya înan de xo muhefeze kerdo, se nêxeripîyayo û sey eslê xo mendo. Cîya-cîya "tez"î têdima rêz benê! Her kes mintiqaya xo wesifneno û wesifneno, vejeno gilê dare!

Embazê ma tersenê ke bi ziwano standard, bi zîwanê wendiş û nuştîşî zîwanê dewa înan vîndî beno. Ê refleksê ecêbî dest pêkenê. Tayê embazî nê meseleyî ser o rika huşke ney, rika huşka huşkan kenê.

Rojêk, mi texte ro yew çe-

kuye nuşte: Mast. Ma cîya-cîya mintiqayan ra heşt embazî bîyî. Eşîra Wisivanê Dêrsimî ra yew embazî îtiraz kerdo. Ney, vat, "mast" nîyo "most" o.

Mi îzehet da ke mintiqaya înan de "a" xeylê cayan de beno "o"; no xususîyetê mintiqaya înan o. Mi çend nimuneyî dayî: "çar" beno "çor", "çalike" bena "çolike", "çamure" bena "çomure", "nan" beno "non"...

Îqna nêbî.

Mi vat, na çekuye fariskî û kirdaskî de zî esta, zîwanê înan de "mast" a.

Ancî îqna nêbî.

Ez embazanê bînan ra persaya. Licê, Pasûr, Çewlîg, Dêrsim ra embazî estê. Hemîne vat, mintiqaya ma de "mast" vanê. Ez Abasanê Dêrsimî ra ya, têkîşte de dewê ma û dewê Wisivan estê; mintiqaya ma "mast" vana.

Embazê ma linge şanaye erd! Ney, vat, dayîka mi vana "most".

Ma vat, tamam, o zîwanê mintiqaya şima yo. To ke dayîka

xo de yan zî mintiqaya şima ra kesê bîni de qisey kerdo, "most" bivaje. Feqet to ke qeleme girawte xo dest, o wext "mast" binuse.

Ney, vat û "most"ê xo ra nêame war!

Mi pekna ser: Dayîka mi zî vana "mast"; yê to dayîk a, yê mi dayîke nîya!

Ma yewbînan îqna nêkerdo, meseleyê "mast" û "most"î mîyanê ma de bî karê yarenîye. Ca-ca îcab mekero zî ez vana "mast", a çekuye kena mîyanê nimûneyan ra. Seke pîjik kuwayo pira, wisivijê ma cayê xo ra tîlê xo serî beno: "Mast" nîyo "most" o!

Ca-ca wina hers beno ke derse caverdano şono.

Çi wext nimûneyan bido, qet îcab mekero zî, "most" keno mîyan ra! Ez vana, "Hêgayê ma esto" binuse, o şono "Mostê ma esto" nuseno. Çimê xo rîyê mi ra manenê ke rast nuştto yan xelet. Ez xo giran gêna; o tengnefes beno. Cayêk de xeletîya to esta, vana ez, xêzêka tîka kilmeke kîştta "o"yê ey de ronana; "most"ê xo beno "mast"! Hema xo kuweno erd ra, dest bi çîzo-mîzo keno.

Ez çî wext bivaja, xeletîyêka to esta; o yeno verê pîrnika mi de tîk beno. Seke destê mi hetê "most"î ser şî, kirp vano xapa destê mi de gêno, mi peyser tan dano: Duzgin Baba bo ez nêverdana!

Salonêka girde esta, her serê aşme, kesê ke yenê dîyarê ma, ma uca de yewbînan vînenê. Uca rê vanê "açik zîyaret yerî". Peyêna peyêna, cayê zîyaretî de wisivijê ma dayîka xo rê gerreyê mi kerdo ke ez "most" nêvana, "mast" vana!

Zere ra Merde

Çimê mi dijne rê virar akerdo
Zerrîya mi evîne rê gor akerda
Leşey mi vewre rê ber akerdo
De hey vajî, Îrf se bikero?

Zerr' esîr menda kamca ya evîn?
Ça yo Mem? Ça ya evîna Zîn?
Ha çilkena zerrî ra roj bi roj gwîn
De hey vajî min rî, Îrf se bikero?

20.11.2011

Îrfan SÎMSERKÎSÎ

VEYVE

Keyf û şahî û govende
Haydê bêrîn veyvende
Ma biresîn miradê xo
Aqubet ezaban sere de

Roşan LEZGÎN

RASTKERDIŞ

Hûmara 31. de (rîpel 4 de) nuştayê bi ser nameyê "Tarîxê Ma ra Rîpelêk de" wina yeno vatiş:

"Nê 46 kesan ra yew çerkez o, 45 kurd î. Kurdan ra zî 29 tenî kird î, 15 kurmanc î. Di tenî zî beno ke kird bî." La seba ke Çerkez nameyê seyîsê Şêx Seîdî yo û bi xo kurmanc o, neke çerkez, coka ganî wina bo: "Nê 46 kesan ra yew Çerkez o, 45 kurd î" wa wedarîyo. **"Nê 46 kesan ra 29 tenî kird î, 15 kurmanc î. Di tenî zî beno ke kird bî."**

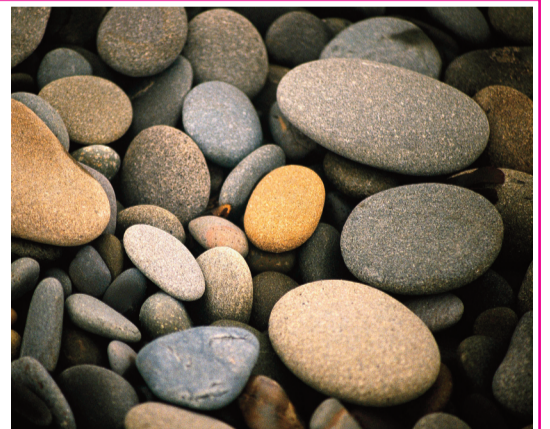
Newepel

KEMERÎ

Keynekê bena veyve, şona yewna dewe. Vistewreyê aye her roje şono yaban ra kemeran arê keno ano keye de yew ca de

nano ro. Çike zimistan ke ame, her ca vewre varena, a dewe de awe cemedîna, dewijî gama ke destawa xo ya pîle kenê, mecbur pê kemeran xo kenê pak. La semedo ke veyvike xerîb a, no durum nêzana. Vistewre kemeran ano, a kî her roje înan erzena teber. Kokim nîyadano ke kemerê ke o ano veyveke her roje cêna erzena, zaf hêrs beno. Vano: - Erê ti qey kemeran erzena? Zimistan ke ame ti ...ê mi kena ...a xo ra!

Arêkerdoxe: Bedriye TOPAÇ

Felsefe û Cuye Ser o

Umer KILIÇ

Rojnameyê Newepelî di, no nuştayê mi sifteh o. Ez tîya ra pey wendoxanê xo yê erjaye û delalîyan ra vana merheba û hurmet û heskerdişê xo şima rê rişeno.

Dinya, însan û cu çî yê?

Ez wazeno verî cewabê nê persan ra dest pêbikirî.

Dinya: Her babet ganeyî û bêganî, çî serê aye de esto, ê ki xo rê şênê yew meydanê cuye bivînî û cuya xo bidomnê.

Însan: Mexlûqatan mîyan de mexluqato tewr bişeref o. Coka jî heyatê însanî jî bol muhîm û biqîymet o.

Cu: Heme çî verî nefes girotên, şimitên, werdên, hes kerdên, hurmet kerdên, sîne antên, mesulîyet, wefa, bêwefayîye, duristîye, nankorîye... Welhasilî kelam, rindîye û xirabîye ya.

Na fini, merdimîye û cu ravîyertê pêmiyan, heyatê merdiman de qiseyî yew cayê bol muhîmî tepişenê. O ke mana dano heyatê merdimî, ancîna tavir û herket û viraştene însanan ra yeno fehm kerdene. Coka ez vana ke na dinya de kesî çiqas emr kerdo muhîm nîyo; na dinya de çî kerdo çî verdayo, o muhîm o.

Dinya, rindî û xirabîniya xo wa bol weş a. Cu jî weş a. Feqet o ke

cuye keno weş, şert û şurûtê weşî û rindîniya na dinya yê. Yanî girêdayeyê bandurê sîstem û îdeolojîyê însananê na dinya yê. Dinya de çiqas xirabî û rindî jî bibo, tede de roj bi roje, gam bi game derd û xemî nêtepişiyenê. Kes xo yew dinyaya tezate de hîs keno. A dinyaya ke zey felsefeyê Zerdestî ya.

Wina yew çim çekerê na dinya. Her qedîyayena ceng û lecan dima peyman aştî yena. Lecî dima jî rew-erey merheba yena. Fina bewniyê! Şer û xeyr jî seyîn pêver vindetê, nê pêro ravîyertê pê, biyê hesabîhal û qal û suhbetê xorînan de nêqediyenê. Seyîn ki biroj tîjî biriqiyena, şewe jî aşme û estareyî henî biriqiyenê.

Linga kê ke kuwiyena sîye ro, wa xo ra pers kiro ke mi çî xeletî û xeta kerda ecêba. Encax ney jî

xo vîr ra mekirê. Her şerî mîyan di jû xeyr bigeyrê. Vatena mi na ya ke, gereka kes heme çî zaf rind bisenco û biweçîno û mişawere bikiro û dima vatena tewekellah deha nêbeno meqbul? Helbet deha beno meqbul.

Dinya heme eleyhê mi jî bo, ancîna jî ez fek raştîya xo ra vîranêdana. Raştîya mi mexsusê mi tenya nîya. Çiqas ke bol kesan rê bêro pare kerdene, end jî qîymet gêna. Feqet zeman, zemanê verî nîyo. Çaxo ki ma tede yê, heme çî bol rew vurîyeno. Henî jû gam yeno ke ma îlm û teknoloji ra pey manenê.

Amancê ma çiqas xeletîyê mewcûdî estê, gereka dêmdayena înan bo. Ê akerdena vernîyê çî-mîyê neweyî bo. Raya ma pêrone akerde bo.

Karê Zomayan

Dilo BARGIRAN

Rojêk mêrde û cinîyê xo keye de ronîşte benî. Cinî mêrdeyê xo ra vana:

- Mêrde, siba zomayanê ma ser ra bigêre, diray halê yin senîn o? Karê yin senî şono?

Mêrde vano:

- Temam. Ez siba şono zomayan re beno meyman.

Siba diyeno vistore şono zomayê xo yê citîyerî hete û yî ra vano:

- Zoma, karê to ha senî şono?

Zomayo cityêr vano:

- Mi hêgayê xo ramitî. Eke şilîye bivara, kêfê mi zaf beno rind.

We zomayê cityêrî ra xatir wazeno, uca ra şono zomayê xo sufîyerî het û vano:

- Zoma, karê to senîn o? Ha senîn vêreno?

Zomayo sûfîyer vano:

- Wilay vistewre, mi herrî ra firaqî viraştî. Eke şilîye nêvara, kêfê mi zaf beno rind.

Vistore zomayê xo yê sufîyerî ra zî xatir wazeno û peyser agêreno keye. Cinîyê yî tira persena vana:

- Mêrde to se kerd? Zomayê ma ha se kenî? Karê yin ha senî vêreno?

Mêrde vano:

- Wilay cinî, zomayan ra yewe gî weno, labelê ez nêzana kam o!

Xebera Terbendi

Arêkerdoxe:
Zerrîn Azrawa

Cinîyêk mêrdeyê ya mireno, pê gi tena nêcuyo, lajê ya şino dadîye xo ano keyeyê xo. Lajê cinîke koşkê qralî de katib o. Lajek her roje şino karê xo û yeno. Dadîye ey zî her roje wexto gi lajê ya yeno keye, pers kena vana:

- Lawê m' ti hê dîwanê qralî ra yenê, çî esto çî çinîk o?

Lajek vano:

- Dayê, dewleta ma û yowna dewlete kewtî herb, zaf merdimî amê kiştîş.

Dadîye ey vana:

- Eh, lawo, inkê ina zî xeber a ti va, mi va dê se bîyo.

Lajek roja bîni hewna şond yeno keye, dadîye ey hewna pers kena vana:

- Lawo eyr çî bi, çî çinî bi?

Lajek von:

- Dayê wullay xizînayê qralî ma anîyawa, pîyorê zerd û sîmê

ey berdî.

Dadîye ey vana:

- Lawê m' mi va dê ti hê von se. Zobnîya towe çinîk o? Înî qisey mîyon amnan de yew sela simerî nêkenî.

Lajek her roje wexto gi yeno keye a roje çî esto çî qewmîyo dadîye xo ra vano, lakim dadîye ey yow xebera ey zî begon nêkena. Lajek şaş maneno nizano dadîye xo rê çî xeberî bîyaro gi dadîye ey pê şa bo.

Lajek, yew embazê ey esto, zaf bîtrim o, aqil beno her gureyê dinya ser. Lajek şino ini embazê xo ra hal û hewalê dadîye xo vano û wazeno ke embazê ey yew fikr bido ci. Embazê ey vano:

- Egi ti ewro şond şî keye dadîye xo ra vaci: "Qralî ma yew qanûno newe veto, kam cinîya extîyari bîrê awki ra hîrê satilî awki bianco, qral ya zewecneno dano mêrdî."

Lajek şond şino keye, dadîye ey hewna pers kena vana:

- Lawê m' ti hê dîwanî qralî ra yenî, çî esto çî çinîk o?

Lajek vano:

- Daye qê vengê delalî ti nêame? Qralî ma yew qanûno newe veto, gore inî qanûnî kam cinîya extîyara gi bîrê awki ra hîrê satilî awki bianco qral ya zewecneno dano mêrdî.

Dadîye lajekî vana:

- Hah, bownî ez inê ra vana xeberî. Ez dayke ti wa, wullay şar hîrê satilî bianco ez des satilî ancena.

Cinîyeki serê sibayî rew ra wurzena lajê xo zî gêna şina serê bîrê awki û des satilî awki ancena. Lajê ya vano:

- Ha daye wullay ti zewac kerdo heq, de hazirîyê xo bivîn ez to emşo bena teslîmê mêrdê

to kena.

Cinîyeki boxçayê xo dekena, xo xemilnena, îlliknena, her yow muyê gijikî ya yew muyî ser edilyena. Çimanî xo kil kena û heme zerê çimanî ya zî beriqiyêno. Xo kena qêde mêrdî...

Beno şond, lajek dadîyê xo naşneno astorî û beno serê yow koy a keno peya. Dadîye xo ra vano:

- Daye ti etya de vinder bineyna cuwa pê berbûrî yenî to benî.

Ê dadîyê xo serê koyî de ca verdeno û şino.

Bena şew, beno tarî kes nîno, dûr ra dûrî vengê zûrayîşê vergan yeno. Cinîyeki tersena, leşê ya kuwena recef, xof yeno pa. Cinîyeki pê tesel bido xo berminkî ra vana:

- Melerze lehsê, melerze gano

Mêrde ho yeno, yeno to beno To beno verarde xo de keno To beno keyê xo To pistinê xo de weye keno.*

*Na mesela, pîrika mi mi rê vatbî. Mi zî arde vîrê xo û newe ra nuşte.

NAMEYÊ NEBATAN

Amadekar: Ehmedê Dirihî

cilegone (Pilemurîye)
gewintirek (Xulamane)
gindgil (Qerebegan)
gingil (Govdere)
gunî astorûn (Qoçgîrî)
gunî kurk (Qerejdax)
guno gilor (Pilemurîye)
pênirgor (Bermaz)
pingewen (Sîwan)
pingilor (Dara Hênî)
piringol (Tawz)

pirngewen (Sîwan)
pungilor (Dara Hênî)
tirgewen (Hênî)
tirgunî (Cîwarik)
tirtir (Qoçgîrî)

Kurmançî: gungil, gwangil
Soranî: gunî kur
Goranî: ewlîyagewn
Latînî: *Acantholimon*
Tirkî: kirpi otu, pişik geveni

— **Kurdo Paliyij** (Kurd of Palou) - 1873

Fotografkêş: Pascal Sébah (1823-1886)

Çime: Library of Congress Prints and Photographs Division
(<http://www.loc.gov>)

KAYÊ MA

ÎSO-MÎSO

"Îso Mîso" kayanê ma yê ke may û pî domanê xo reyde kay kenê, înan ra yew o. Hem domanî hem zî may û pîyî nê kayî ra hes kenê. Ma vanê may û pîyî la tîya de qestê ma hîna zaf pî yo. Çunke no kay hîna zaf pî û lajî kay kenê.

Pî domane yan domanê xo gêno piştîya xo, destanê ci tepîşeno. Û xo derêno, hewanano. Wexto ke xo derêna û hewana vateyê nê kayî vano.

Qaso ke mi tespît kerd, vateyî çar tewir vajîyenê:

"Îso-mîso gawonek
Saya sûri (...)¹ çarek
Cilê herî (...)² vîyek"

"Îso-mîso gawonek
Saya sûri (...) çarek
Loqley herî³ (...) vîyek

"Îso-mîso gawonek
Saya sûri (...) çarek
Tirr û fisî (...) vîyek

"Îso-mîso gawonek
Saya sûri (...) çarek
Aşm û roj (...)⁴ vîyek

¹ Cayê vengî de nameyê doman yan zî domanan vajîyeno.

² Nameyê kesê ke nêno heskerdiş vajîyeno.

³ Loqley herî: roqilayê herî (eşegîn bağırsakları)

⁴ Nameyê kesê ke yeno heskerdiş vajîyeno.

Amadekar: Rohelat Aktulum
Mintiqa: Pîran

KITABANÊ NEWEYAN RA

Zuwen Vinîbose

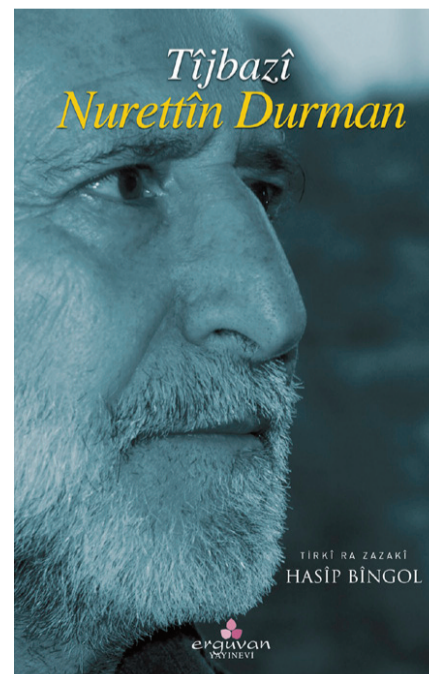
Fahri ERGUN

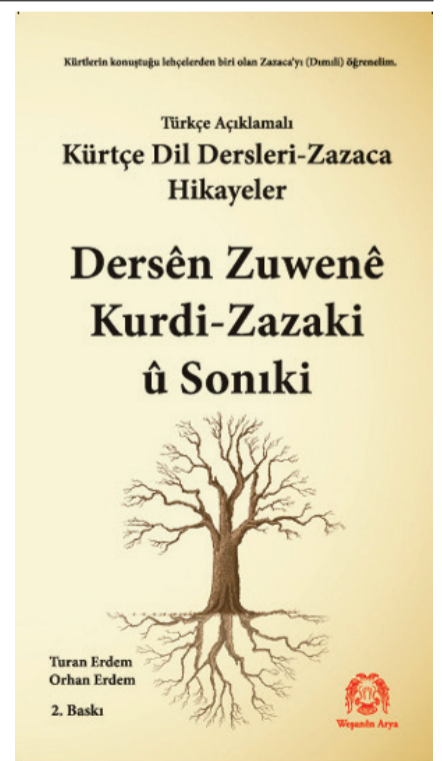
Fexrî Ergun, *Zuwen Vinîbose* (Şîire), *Weşanê Arya*, İstanbul, 2012, 240 r.

Medet Can, *Barkerdena Zerrî* (Roman), İstanbul, 2012, 288 r.

Nurettîn Durman, *Tîjbazî* (Şîire), *Tirkî ra Zazakî: Hasîp Bîngol*, Erguvan Yayınevi, İstanbul, 2012, 80 r.

Turan Erdem - Orhan Erdem, *Dersên Zuwenê Kurdi-Zazakî û Sonikî*, Çapa Diyine, *Weşanê Arya*, İstanbul, 2012, 240 r.